

האותיות התגין והנקודות

על פי ספר ריש מילין

raztagin@gmail.com

האותיות התגין והנקודות

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" [ישעיהו מג ז]. ההויה כולה היא גילוי כבודו ית"ש, אך כמה פנים וכמה דרגות לו לגילוי. לא הרי הגילוי שמגלה הבריאה על כבוד ה' שקדם לה והמציאה, כהרי הגילוי המגלה שהבריאה כולה אינה אלא כבוד ה'.

הצורה הגלויה של הבריאה היא החומר המעיד על בוראו מכח הידיעה כי אין מסובב ללא סיבה ואין בריאה ללא בורא. זו הצורה הרואה את הריכוז העצום של פרטי הבריאה, המעידים על מי שעשאם: "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית". אך זו רק צורתה החיצונית של הבריאה.

המהות הפנימית של הבריאה היא ההכרה כי המציאות עצמה אינה החומר המורגש בחושינו, אלא ה'כבוד השם יתברך' שבו; החומר הוא רק ההתגלמות שסובל הכבוד כדי שאנו הנבראים נשיג אותו. כאשר המציאות אינה אלא גילוי כבודו ית"ש, הרי צורה אחת גדולה לה, ואין משמעות לפירוד החיצוני של הפרטים הרבים בבריאה: "מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך". זו ההכרה המשיגה את המחשבה החבויה ב"מעשיך ה'", את התוכן הפנימי של המציאות [וכמו המחשבה שהיא אחדותית, ואינה נערכת במילים מפורטות אלא בתוכן הענין]. זו ההשגה המשיגה את כבוד ה' כנעלה ונשגב מהבריאה החומרית והחיצונית.

התפיסה הזו, תפיסת האחדות של הבריאה, היא המגלה את הגילוי הברור היותר בבריאה – גילוי יחודו ית"ש: "שכל מה שמתברר לנו באמת מעוצם שלימותו הבלתי בעלת תכלית הוא רק יחודו השלם" [רמח"ל, דעת תבונות סימן לד]. כי גילוי המהות המאחדת את כל חלקי הבריאה מגלה על יחודו של האחד שברא את האחדות הזו. "שהנה האדון ב"ה הוא אחד, ואין הארתו מתחזקת אלא במה שמתאחד" [רמח"ל, מאמר החכמה].

וזה לשון המהר"ל [דרך החיים פרק ה משנה א]: "כי העולם הזה אשר נברא מן השם יתברך אשר הוא אחד, ולכך אי אפשר שלא יהיה פעולתו גם כן אחת, כי כל פעולה מתדמה אל הפועל... ולכך צריך שתהיה הפעולה שהוא העולם אחד.

האותיות התגין והנקודות

הבחינה השנית הריבוי שראוי שימצא בעולם מצד עצמו של עולם שהיא הפעולה עצמה, כי אי אפשר שלא יהיה לעולם בחינה מצד עצמו גם כן, והבחינה הזאת הוא הריבוי, כי אין אחד רק ה' יתברך. והריבוי הם החלקים אשר בעולם והם נקראים חלקים פרטיים... שיש אל הפעולה אחדות מצד שהיא מן הפועל שהוא אחד, ויש לה ריבוי חלקים מצד הפעולה עצמה שהיא מתפשטת". **הצורה הפנימית** והאחדות של הבריאה מצד שהיא מגלה את כבוד פועלה האחד, **והצורה החיצונית** והריבוי של הבריאה מצד מעמדה העצמי שרק מגלה על הסיבה הקודמת לו – הבורא יתברך.

האותיות

האותיות, כפי שיתבאר, עוסקות בתהליך ההתגלות של כבוד ה', מהגילוי הגבוה שבפנימיות הבריאה אל הגילוי בבריאה עצמה; למן השתלשלות הצורה הפנימית של הבריאה אל החומר, ועד להתבססותה של הצורה החיצונית על כוחותיה ותכונותיה בתוך הבריאה עצמה, והקשר שהבריאה החומרית מקיימת עם הגילוי האלוקי הפנימי והנעלה ממנה.

אלף

ראשיתה של ההתגלות האלוקית היא באות א: המספר הבודד, האחדות הפשוטה, שהיא הגילוי המושג רק על ידי הלימוד ["**אאלפך** חכמה"] השכלי, שרק ירידתו גורמת להשגתו באמצעות הבריאה הגשמית.

אך הגילוי הזה עצמו, לרוב שיגובו ואחדותו, הוא כולל את דרגות-ההתגלות השונות – גם זו הפחותה המתגלה בתוך הבריאה החומרית. האות א' מורכבת משלוש אותיות: י' עלינה, י' תחתונה והאות ו' עקומה ממוצעת בין שתיהן. היו"ד

האותיות התגין והנקודות

העליונה מבטאת את התפיסה האחדותית של הבריאה, הצורה הפנימית שלה, שבה גם הריבוי [-מספר העשר של היו"ד] מגלה את ההעלם שלמעלה מהבריאה [-האות י' שהיא זעירה, ראה להלן באות י'], שהרי הוא מתגלה בפנימיותו המשותפת לכל פרטיו. התפיסה הזו היא התפיסה הפנימית והאמיתית של הבריאה, ולכן היו"ד העליונה היא בצד הימני והעיקרי של האלף.

היו"ד התחתונה היא התפיסה החיצונית והפחותה של הבריאה המוגבלת בחומר, התפיסה שרואה את הבריאה על ריבוי פרטיה כנפרדים, והיא נמצאת בשמאל הא' – בחלקה הפחות והמשני. אך שתי התפיסות הללו אינן נפרדות, הקו האלכסוני מחברם כאשר הוא יוצא משמאל היו"ד העליונה אל ימין היו"ד התחתונה: הגילוי של היו"ד העליונה מתמעט [ולכן הו' ניצבת בצדו השמאלי והכהה] ויורד עד שהוא מגלה את הגילוי הפחות של היו"ד התחתונה, לימינה [-בעיקרה] הוא ניצב.

שתי הדרגות של גילויי כבוד ה', זו המתגלה מהמהות הפנימית של הבריאה וזו המתגלה מחיצוניותה וחומריותה, שתיהן יחד מרכיבות את הגילוי השלם והפשוט באחדותו – האלף, המאחד את הכל לכדי חטיבה אחת המגלה את אחדות הבורא. זהו הגילוי של התורה שבה הביט הקב"ה וברא את העולם [ריש בראשית רבה], ולכן ניתנה תורה באות א': "אנכי ה' אלקיך": "כי יש לאל"ף מעלה מצד האחדות, ולכך אמר הקב"ה אתה אחד ואני אחד והתורה הוא אחת... כי התורה כמו סדר העולם עד שהעולם אחד, ולפיכך התורה היא אחת וראוי שתבא התורה שהיא אחת מן השם יתברך אשר הוא אחד, ולכך התחלת התורה באל"ף אנכי ה' אלהיך..." [מהר"ל, תפארת ישראל פרק לד].

הלימוד הוא שני בדרגתו, מתורגם, כמו 'אלף' שהוא רק תרגומו הארמי של ה'לימוד'. כי הידיעה עצמה היא ידיעת הרב, וידיעתו של התלמיד הלומד היא מתורגמת ממנה. כך הגילוי האלוקי מושג ונלמד בעולם הזה בצורתו האחורית והמשנית, ורק לעתיד לבא "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" [ירמיהו לא לג].

אך גם בעולם הזה הלימוד המתורגם הולך ומתקדם, מהאות א' המרכיבה ראשונה את המילה 'אלף', לאות ל' שאחריה: ה'אלף', הלימוד בשפה מתורגמת כביטוייה

האותיות התגין והנקודות

הארמי של המילה אלף, הופך ל'למד' – לימוד בשפה ברורה בלשון הקודש, וכאשר הלימוד נלמד בצורתו הברורה הרי הוא מבוטא בפה, האות פ' המרכיכה אחרונה את ה'אלף'. אך עדיין האות היא 'פא' באות א', ולא 'פה' באות ה', כיון שגם ביטוי הברור של הלימוד בפה מתקיים מכח היותו ביטוי של האלף, הגילוי האלוקי הראשוני הניתן ללימוד ולאלוף.

הגילוי הראשוני והכולל של האלף הוא המניע את קיום הבריאה כולה המבוטאת באותיות הבאות. לכן האלף הוא גם כינוי לבהמה: "שגר אלפיך" [דברים כח ד]. כי הבהמה היא המניעה את קיום החיים על ידי חרישת האדמה המביאה את התבואה, "ורב תבואות בכח שור" [משלי יד ד].

בית

הגילוי האלוקי מצד עצמו מוכן להתגלות ולהלמד, אך גילוי אל הנבראים יתכן רק אם הוא יתגלה בתוך הבריאה עצמה, על מגבלותיה וחסרונותיה. ובעוד האות א' מבטאת את עצם ההתגלות האלוקית שבאה כלימוד ואילוף [מהיו"ד העליונה ליו"ד התחתונה] מצד עצמה, הגילוי הנמצא בתורה, שמצדו הבריאה – המגלה את הגילוי הזה – היא אחדותית כמספרה האחד של האות א', הרי האות ב' מבטאת את הגילוי הזה כפי שהוא מתלבש על הבריאה המוגבלת ונתחם בתוך הבית. כאן העולם הוא בכליו המוגבלים והמפורדים, כמספר הזוגי של האות ב'. כאן הבריאה נתפסת בצורתה החיצונית כדבר עצמי, ולא במהותה האמיתית והיחידה המשותפת לכל חלקי הבריאה – היותם גילויי כבודו ית"ש.

כלי החומר המוגבלים אינם יכולים לסבול את הגילוי הפנימי הנשגב מכל גבול ומידה. בכדי שלא יתבטל החומר ממציאותו מפני האור הגדול של גילוי כבוד ה' – מוכרח הוא להתכנס בתוך גבוליו ולמנוע את עצמו מירידת הגילוי העליון. הבית מסוכך על עצמו מלמעלה בקו העליון השוכב של הב', ומלמטה בקו התחתון של הב' [כיון שה'למטה' הוא תחתון רק בגבולות ההגבלה, וכלפי הגילוי העליון והעל-גבולי הרי גם הלמטה הוא כמו הלמעלה המסמל את ה'מקום' שממנו 'יורד' הגילוי].

האותיות התגין והנקודות

הבית, המגביל את החומר, מוכרח להיות איתן וחזק בכתליו השומרים עליו מריבוי האור, ולכך המחיצה התחתונה נמשכת לצד ימין, לאיתנות עמידת הבית על מכונו.

צדדי האות ב' אחד מהם פתוח ואחד סגור. הבית פתוח לצד הגילויים שבבריאה (המבוטאים בשאר האותיות) שהם כולם מגלי כבודו ית"ש בתוך הבית, הבריאה המוגבלת. אך הבית סגור לצד האות א' – הגילוי העליון שאינו ניתן להגבלה ולתחימה בגבולות החומר.

גימל

אחר התמקמות הגילוי בתוך הבית [האות ב'], התגבלותו בתוך הגבול והמידה של הבריאה החומרית, הרי הוא עומד בפני עצמו ונגמל מיניקתו והשתלשלותו מהגילוי העל גבולי המבוטא באות א'. הוא אינו מנותק מצורתו הפנימית, אבל הוא נתפס ומוגדר גם כעומד בפני עצמו מכח היותו השתלשלות של כבוד ה' העליון שהוא גם מקורו של הגילוי הפנימי העל-גבולי עצמו. וגם במספרו: בשונה מהזוגיות שהיא היוצאת מהאחדות, הרי שהשילוש הוא מנותק מהאחדות, כיון שבאות ג' הבריאה עומדת בצורה עצמאית ומנותקת מפנימיותה המבוטאת באחדותה של האות א'. הצורה החיצונית של הבריאה נערכת אל מול הצורה הפנימית שלה, ושתייהן נתפסות כשוות: שתייהן מגלות את כבוד ה'.

כשהבריאה מעמידה את הגילוי האלוקי העליון הנשגב מכל הגבלה בחומר [האות א'] מול הגילוי כפי שהוא מתגלה בבריאה המוגבלת [האות ב'], נוצרת אפשרות של הכרעה ["עד שיבא הכתוב השלישי..."] – כערכה המספרי של האות ג', שלושה], שמהותה היא העמדת זה-לעומת-זה. מהות ההכרעה אינה נקיטת צד אחד, כי זו אינה הכרעה בין שני צדדים אלא ביטול הצד השני. ההכרעה היא ההערכה וההעמדה של שני הצדדים זה לעומת זה, והשווייתם, על ידי הגילוי שגם הצד השני הוא סיבה לאותה הכרעה שהצד הראשון הוא סיבה לה. בהעמדה הזאת נמצא שורש נתינת הגמול, מידה כנגד מידה. זהו אף ענינו של הגמול: ההערכה והעמדה של השכר שמקבל העושה, אל מול המעשה שעשה. נמצא שהתכונה

האותיות התגין והנקודות

שנתן הקב"ה בבריאה להכריע בין הגילוי שבצורתה הפנימית לבין הגילוי שבצורתה החיצונית הוא שורש הנהגת השכר והעונש בבריאה.

צורת האות ג' היא גג רחב במקצת [הנכתב בעובי הקולמוס] – הגילוי האלוקי האיכותי, שבירידתו נעשה קו דק [הנכתב בדקות הקולמוס] – 'ירידת' הגילוי והתגבלותו, עד שהוא מגיע לתחתית האות ג': שם כבר יש לו יציבות על ידי שתי רגלים, שמורה הן על עצמאותו וגמילותו מתלות בגג [-הגילוי הפנימי בבריאה], והן על כך שב'ירידת' הגילוי למטה הוא יורד מהצורה הפנימית הכוללת את הריבויים כולם כאחד אל הריבוי [המבוטא גם ברגל הימנית של הגימל שהיא כציור האות י', המבטאת בגימטרייתה את הריבוי המספרי על ידי היציאה מהאחדות לעשרות], שהוא התפיסה החיצונית שהבריאה מרובת חלקים נפרדים – התפיסה שבתוך עולם החומר, שם הציור הוא גדול ועבה [כבסיס האות ג'], וכמו הגמל שהוא מבעלי החיים הגדולים והעבים בעלי ריבוי חומר.

אמנם דווקא על ידי הירידה הזאת, מהגילוי העל-גבולי אל הבריאה המוגבלת החומרית והמגושמת, מקבל הגילוי עומק שבו הוא יכול לבטאות חלקי-גילויים שלא היו יכולים להתגלות טרם התגשם, וזה פשר האות גימל: גי – עומק [כל גיא ינשא], מל – מלל, דיבור. הדיבור, שהוא צורת גילוי כבודו ית"ש בבריאה ["ויאמר אלקים יהי... ויהי..."], מתעמק ומקבל רושם וצורה כאשר הוא יורד ומתגשם, וכך הוא מקבל את תבניתו השלמה.

דלת

אחרי ירידת הגילוי אל הבריאה עצמה והתגבלותה של הבריאה בגבוליה העומדים לעצמם, מבטאת האות ד' את הקשר המתמיד שמקיימים הנבראים, בתוך הבריאה העצמאית-לכאורה, עם המקור – הקב"ה המחיה אותם בכל רגע ורגע. כבוד ה' יכול להתגלות בתוך הבריאה המוגבלת רק על ידי צמצומו התמידי בכל רגע ורגע, על ידי **דלותו** ועניותו. ורק כך יכולים הנבראים לפתוח **דלת** אל השגות ידיעת ה' שלמעלה מהבריאה המוגבלת, **להדלות** ולהתרוםם ["ארוממך ה' כי דליתני"] על ידי **דליית** ושאיבת ההשגות העליונות בידיעת ה', שהן

האותיות התגין והנקודות

המחזיקות והמקיימות את קיומם של הנבראים בתוך הבריאה המוגבלת וכליה המוגבלים. הוי אומר: האות ד' מבטאת את הקשר של הנבראים עם השגתם וידיעתם בכבוד ה' כפי שהוא בגילוי הנשגב מהבריאה.

האות ד' מורכבת משתי קוים: קו עליון שוכב, הנכתב בעובי הקולמוס, וקו עומד, הנכתב בדקות הקולמוס. הקו העליון מבטא את הגילוי האחדותי האיכותי העבה והחזק, שממנו מתפצל ומשתלשל הריבוי הכמותי [-של ריבוי הפרטים בבריאה] הדק. בצורה הפנימית של הבריאה המאחדת את הנבראים כולם – אצור כח להתפרט ולהתרבות, והוא מקור הצורה החיצונית התופסת את פרטי הבריאה כרבים ונפרדים. הריבוי שבאות ד' הוא הנותן את התפשטות השטח שבה: "כי הד' מורה על רוחב ואורך, כאשר בצורת הד' קו נמשך ברוחב וקו נמשך באורך... ומורה הדבר הזה על התפשטות השטח לאורך ורוחב, שהוא התחלת עולם הגשמי, כי כל גשמי התחלה שלו הוא השטח..." [מהר"ל, דרך החיים פ"ה משנה א'] – התחלת הריבוי של הנבראים הוא באות ד'.

הכח שבגילוי האחדותי להתפרט ולהתרבות בבריאה הוא המבוטא באות י', המשלימה את הקו השוכב של האיכות מאחורי הקו העומד של הכמות. כי כח ההתפרטות וההתרבות [המבוטא באות יו"ד המבטאת את הריבוי המספרי של העשרות] של הצורה הפנימית והאיכותית – הוא המחיה ומהווה תמיד את הריבוי הכמותי שבתוך הבריאה המוגבלת, והוא המקיים את הקשר של הנבראים המוגבלים למה שלמעלה מהם על ידי פתיחת הדלת לדליית ההשגות.

הא

הבריאה עצמה הושלמה כצורתה, על הגבלתה, על עצמאותה ועל שאיבתה מהעליונים. בתוך הבריאה [המבוטאת בד' שבאות ה', כמו שנתבאר באות ד'] פועל כח הפעולה והתנועה, הכח המניע את המתרחש בתוך הבריאה [הא לך...], המבוטא ביו"ד הקטנה שבתוך האות ה'. זהו הגילוי העליון של כבוד ה', המתגלה באות י' [ראה להלן], והוא המקיים את הבריאה גם בתוך סדרה

האותיות התגין והנקודות

והתפשטותה, ומגלה כי קיומה של הבריאה אינה מגשמיותה אלא מרוחניותה – מהגילוי הפנימי שבה.

ויו

תכונת האות ו' היא חיבור הוספה והתפשטות, "ויו החיבור", "ויו מוסיף על עניו ראשון". היא מורכבת בחלקה העליון מהאות י' המבטאת את תחילת הריבוי וההתרחבות המספרית מתוך האחדות עצמה [ראה להלן], והיא מתפשטת בקו ישר. האות ו' היא מגלה כי הפרטים המרובים בבריאה הם כולם גילוי חיצוני של הגילוי האלוקי בו אצור הכח להתפשט ולהתרחבות כמתגלה באות י'. הקו הישר של הו' מדגיש כי הפרטים המרובים בבריאה אינם בריאה חדשה מפורדת אלא ביטוי של הכח שבגילוי האחדותי שבפנימיות הבריאה.

הגילוי של האות ו', שמאחד בתכונתו את הפירודים ומגלה את שייכותם למקורם האחדותי, מאחד גם את חלקי הזמן, ולכן תכונת הו' שהיא מהפכת עבר לעתיד ועתיד לעבר: יהי – עתיד; ויהי – עבר. היה – עבר; והיה – עתיד.

זין

הבריאה מורכבת מכוחות מנוגדים: טוב-רע, חיים-מוות ועוד. גם אחר שהבריאה קיבלה את צורתה ואת חייה, עליה להגן על עצמה מפני הכוחות המאיימים להחריבה, כוחות הרע האיבוד והכליון. על הבריאה לאזור מלחמה, בכלי זין, כדי להבטיח את המשך קיומה וחיותה. רק כלי הזין האלו, המלחמה שהבריאה לוחמת לשמור על עצמה – הם המזינים ומכלכלים אותה. נמצא שהאות ז' מבטאת את תכונת הבריאה להגן על עצמה וממילא להזין את עצמה.

צורת האות ז' היא יו"ד עליונה שוכבת, אך בשונה מהאות ו' שהיא התפשטות של היו"ד כצורתה – בקו ישר, הרי הז' אינה ממשיכה את צורת יו"ד, אלא היא קו היוצא ממרכזו ומוסיף עליו צורה חדשה. המלחמה שהבריאה אוזרת היא אינה גילוי של כח הריבוי שבצורה הפנימית של הבריאה [כמו האות ו' שהיא היציאה

האותיות התגין והנקודות

לפועל של כח הריבוי שבאות י'. כח ההגנה וההזנה של הבריאה מקורו במרכזה של היו"ד, בגילוי הפנימי עצמו שהוא מקורה ומרכזו של הבריאה החומרית והוא הנותן לה את הכח להתגונן ולכלכל את עצמה.

חית

הכח הלוחם, המבוטא באות ז', יוצר מצב של הרס וכליון על ידי כלי זיינו. אך אין תכליתו להרוס, אלא כ"סותר על מנת לבנות"; "מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלו" [בראשית רבה ג ז]. כח המלחמה הוא ירידה לצורך עליה – לצורך השלמת וחיזוק החיות של הבריאה.

התכלית האמיתית של המלחמה מתגלית כאשר מול הכח הלוחם ניצב כח לוחם נוסף, הלוחם בכח הלוחם. מול הזין הימנית המרכיבה את האות ח', ניצבת ז' נוספת, כצורתה ממש, שתפקידה ללחום בכח הלוחם ולבטל ממנו את כח ההרס והאיבוד שבו, ולגלות – על ידי החטוטר המחברתם מעליהם, "חי הוא ברומו של עולם" [מנחות כט:], ששני הכוחות הלוחמים, שכל אחד בפני עצמו מצטייר ככלי זין היוצר פחד והרס, חיתה ["ויהי חתת אלוקים..."] ומחיתה [-הרס ושבירה, ראה תהלים פט מא], - בהתאחדם יחד, על ידי הגילוי הפנימי המגלה את אחדות הפרטים וההפכים בבריאה, נעשים שני כלי הזין לבנין והיכל שלם כצורת האות ח', וכך נשלמת החיות של הבריאה, שנוצרה דווקא מתוך הניגודים הקיימים בבריאה, ודווקא על ידי כח המלחמה והחורבן, הירידה אשר לצורך העליה.

טית

האות ט' חותמת את האותיות שמספרם הוא באחדות, כאשר האות י' היא כבר בעשרות. תשעת האותיות הראשונות מבטאות את הצורה הראשונית של הבריאה טרם התפרטה והתרבתה באות י'. האות ט', העוסקת בצורתה הראשונית של הבריאה, היא כוללת את הצורה הזאת – הספרות האחדות, ומכשירתם לקראת

האותיות התגין והנקודות

ההתגלות הגלויה והמפורטת של הבריאה באות י', כאשר הביטוי לזה הוא בהצטרפות האות הראשונה א' והאות האחרונה ט', אשר ערכם יחד הוא י' – ספרת העשרות הראשונה: "כי אות א' יש לה חיבור אל הט' שהם עשרה, כי עשרה הוא כלל מספר מתחבר יחד..." [מהר"ל, אור חדש ג ח]. אותיות האחדות כולן מצטרפות יחד ומביאות את הריבוי המספרי באות י' ובספרות העשרות.

הפרטיות, המבוטאת בספרות האחדות טרם התרבו והתגלו בצורה רחבה, היא גנוזה. הקו התחתון של האות ט' הוא יציב, בעל בסיס איתן ורחב בעובי הקולמוס. מימינו האות ו' המורה על התפשטות חיות הנבראים, כשהיא משתפלת והולכת לתוך צורת האות – מה שמורה על ההעלם של הפרטיות של האות ט', חותמת הספרות האחדות. לשמאלו האות ז', השומרת ומגינה על הבנין שנבנה בספרות האחדות הכלולות כולן באות ט'. הפרטיות עדיין נסתרת, טרם התגלתה בריבוי. לכן האות ט' מבטאת את הטוב הגנוז דווקא, ולכן בשונה משאר האותיות אין ל'טית' משמעות מילולית.

יוד

האות י', שהיא הראשונה לעשרות, היא כוללת את כל תשעת אותיות האחדות, כפי שנתבאר באות ט'.

אחרי שבתשעת האותיות הראשונות קיבלה הבריאה את צורתה על כל חלקיה וצרכיה בבנינה – האות י' 'נוטלת' את מהות הבריאה ומחזירתה למקורה, למהות הפנימית שלה: לאין, להעדר, להעלם גילוי כבודו ית"ש שלמעלה מהבריאה, שמתבטא בנייר החלק – הלבן שמרובה באות י' על השחור, הפרוץ המרובה על העומד. היו"ד מבטאת את התכללות הבריאה כולה במקורה, ב'אין' אשר ממנו נוצר ה'יש'. היא מגלה שחיותה של הבריאה היא מהגילוי האלוקי הנשגב והנבדל, שאף שהוא מתגלה בצורתה הפנימית של הבריאה – מרוב שיגובו אינו יכול להיות מצויר כלל בבריאה הגשמית.

כאשר מקבלת הבריאה את צורתה החדשה בחזרתה למקורה, היא מקבלת כח ויכולת, יד, להתפשט, וכערכה המספרי, העשר, המסמל את תחילת ההתפשטות

האותיות התגין והנקודות

הריבויית: המילה יו"ד מורכבת מהאותיות י' ו' ד'. אחרי ההתכללות של הבריאה ב'אין', היא מקבלת את תוכן האות ו', התפשטות של האות י' [כמש"נ שם], ואת תוכן האות ד' – המרחב והשטח שהאות ד' כוללת בתוכה [בשונה מהאותיות ו' ו' וי' שאין בתוכן שטח]. כי דווקא הגילוי על מקור כוחה הפנימי של הבריאה נותן לה את הכח לממשו ביתר שאת, להתפשט ולהתרבות. אך למרות זאת, כיון שהתגלה שחיותה של הבריאה הוא מהגילוי האלוקי הפנימי והנעלם מעינינו, הרי גם כשהיא מתפשטת ומתרחבת היא עדיין נשגבת ונעלה, עד שאינה יורדת לתחתית המדרגות – ולכן האות י' אינה מגיעה עד תחתית השורה אלא נותרת בחלקה העליון בלבד.

כף

האות כ' היא המשך הגילוי שהתגלה באות י'. אחרי שהתגלה שחיותה של הבריאה החומרית הוא מהתפיסה הפנימית הרואה בבריאה כולה את כבוד ה', הרי עלינו להעמיד בכף המשקל והמאזניים את שתי התפיסות של הבריאה: התפיסה העליונה, המאחדת את הכל באחדות אחת ללא כמות – הקו העליון של האות כ'; והתפיסה התחתונה, בעלת הריבוי של כל חלקי הבריאה – הקו התחתון של האות כ'. שתיהן נכתבות בעובי הקולמוס, כי הן הצורות של עצם הבריאה, ובהעמדתן זו לעומת זו הן מתחברות על ידי הקו הדק העומד של האות כ', כי בשונה מהאות ב' שקוויה השוכבים הם ישרים, ואין הקו העומד מחברם, הרי באות כ' הקוים השוכבים בצדם הימני משתפלים ומתעגלים לקראת הקו העומד המחברם; כך מתגלה כי הצורה העליונה של הבריאה היא בעצם פנימיותה של הצורה התחתונה, היא המחיה ומקיימת אותה. וכאשר מתגלה כך, הרי תכונה הצורה העליונה, הבלתי גבולית וממילא נעדרת אפשרות ההפסקה והמניעה – נותנת כח לצורה התחתונה של הבריאה, הצורה שאנו תופסים אותה, לפעול ולקיים את עצמה [ככח הפעולה הנמצא בכפות הידיים] ללא הפסקה.

כאשר מקור כח הפעולה של הבריאה הוא בצורתה הפנימית והמקורית, העליונה, הרי הכח הוא כח בעצם; הוא אינו כח מפורד לחלקים, שהרי סיבתו היא אחת – מפנימיותה ועצמותה של הבריאה שהיא הצורה הפנימית שלה. לכן בשונה משאר

האותיות התגין והנקודות

רוב האותיות האות כ' אינה מורכבת מכמה אותיות [כמו למשל האות א' המורכבת מהאות ו' ושתי יו"דין]; היא מציאות אחת המונעת על ידי כח אחד.

וכאשר הבריאה מתקיימת בכחה, הרי היא צריכה שמירה, כמו שבארנו באות ב', מפני התפרצות קבלת הגילוי מהצורה הפנימית ונעדרת-ההגבלה, שמעל וכן שמתחת הבריאה [שהרי הלמעלה והלמטה שניהם גבוליים, וביחס לצורה הבלתי גבולית גם הלמטה הוא כהלמעלה]. לצורך כך עומדים שני הקוים השוכבים באות כ', להגן על הבנין של הבריאה. אמנם מצד שמאל הכף פתוחה: כח הפעולה של הבריאה מתמשך וכולל את שאר הפעולות שיתבטאו באותיות הבאות; פתח האות כ' פונה אל כולן, כולל אותם אל תוכו, אל שטחו הריק, שוקל גם אותם בכף המשקל השוקלת ומאזנת את צורת הבריאה כולה, ופועל בכח הפעולה של הכ' על כולם.

למוד

אחרי שצורת הבריאה החיצונית והחומרית הושלמה על כוחותיה העצמיים, הרי היא פונה לקבל את שמחוץ לה: היא מתנשאת ומתרוממת [כהאות ל' שמתרוממת אל למעלה מהשורה] כדי ללמוד ולשאוב מהגילויים העליונים, אלו שהם כל כך נשגבים עד שאינם מחיים אותה מצד עצמה כמו עצם הצורה הפנימית של הבריאה. כשהבריאה שואבת מהעליונים ביותר שבגילויי כבודו ית"ש, היא כוללת את כל כוחותיה, שנתבארו עד כה, להשתמש בהם בתור לימוד של הגילויים הנשגבים, והיא מסדרת על ידם גם את כוחותיה הפחותים ביותר – כרגל התחתונה של האות ל' שגם היא מתעקמת כלפי מעלה ושואבת גם היא ממה שלמעלה ממנה.

הלימוד – יסודו בהבדלה. "אם אין דעת הבדלה מנין". הקו העבה השוכב של האות ל', שממנו יוצאים הקו העליון והרגל התחתונה – הוא כח ההבדלה של הבריאה בין ההשגות שמעליה להשגות שבתוכה; כח הסידור של הנלמד, דבר דבור על אופניו.

מם

הלימוד, שהתבטא באות ל', מורכב מפרטים רבים של השגות וידיעות האלוקות, המתאחדות והופכות למאמר, כדברי הגמרא [שבת קד.]: "מ"ם פתוחה – מאמר פתוח". הפרטים הנלמדים הופכים למאמר אחד הפועל ונע, כמים המורכבים מטיפות רבות המקבלות צורה אחת הזורמת ושוטפת.

המ', המאמר, מורכב בחלקו הימני משילוב של האותיות ב' כ': הקו התחתון הוא ישר כמו באות ב', ואילו הקו העליון בצדו הימני מתעגל כמו באות כ'. המאמר מורכב מכח הקיבול [הבית] של האות ב', המקבל את התוכן הנלמד אל תוך הבית, ומכח ההנעה [כפות הידיים] של האות כ', הפועלת ומניעה את הלימוד וההבנה. הוא מתחבר בצדו העליון השמאלי לאות ו', המבטאת את ההמשכה של החיות [מהאות י' שהיא עצם הבריאה]. יחד הם יוצרים את המאמר, את הצורה של הלימוד, שבצדו התחתון הוא פתוח כדי לקבל את רושם הלימוד אל תוכו: "מאמר פתוח – דברים שנתן רשות לדורשן" [רש"י בשבת שם], המאמר המורכב מפרטי הלימוד שקיבל בבית קיבולו [ב'], ובכח תנועתו [כ'] ובכח המשכתו [ו'] הוא מזרים ושוטף את הבריאה בלימודה לדעת את ה'.

נון

הבריאה מורכבת מפרטים רבים המתאחדים, כטיפות רבות המרכיבות את המים, וכל אחד מהם דורש את חיותו והבלטתו, לבל ייבלע אל תוך הים – הכלל הגדול. סמל הריבוי שבמים הוא הדג, בתרגומו הארמי נון ["נוני ימא"]. הדג מצד עצמו מסמל את הריבוי, "וידגו לרוב בקרב הארץ" [בראשית מח טז], "שנפרה ונרבה כדגים"; אך יותר מכך מסמל הדג את ריבוי הפרטים שבתוך המים המסמלים את ההתכללות [שהבריאה באה לכללם באות מ']. כי אחר ההתאחדות הגדולה של הפרטים והתכללות כולם בכלל הגדול, בצורת הבריאה בכללה – בא תורם של הפרטים עצמם להתבלט, לקיים את עצמם. בתוך הים הגדול, הדגים נראים רק בצורה מסותרת ומעורפלת, כביטויים בלשון המתורגמת 'נון' ולא בלשון המקורית 'דג'; הפרטים 'נבלעים' בתוך הכלל. לצורך כך צריכים הפרטים לאזור מלחמה

האותיות התגין והנקודות

בכלי זין כדי לשמור על עצמם מההשטפות וההתבלעות הזו – האות זי"ן המרכיבה את הנ'. וכך יכולים פרטי הבריאה להניע אותה – האות כ' החלקית שבתחתית האות נ'. [אמנם כיון שבפרטים עסקינן, לכן אין הנ' כוללת את שלימותה של האות כ' אלא רק את חלקה, להוציא מידי השלימות המבטאת באות כ' שבאה אחר האות י' המבטאת את הכלל].

סמך

הושלמה עצם צורת הבריאה, על כללותה ועל פרטיה. אך למרות שהצורה עצמה נשלמה, עדיין צריכה הבריאה **סמך** ועזר לשמור את עצמה בגבולותיה. האות ס' מבטאת את סגירותה של הבריאה מארבעת צדדיה, מלמעלה מלמטה מימין ומשמאל, לבל תאבד את שקיבלה ותפול ממדרגתה.

עין

כאשר הבריאה השלימה אף את גילוייה בפרטים, ואת סמיכתה ועזרתה לבל תפול – הקב"ה מקיים אותה בראיית **עינו**: "וירא אלוקים את..." [בראשית א ד], ובפירוש הרמב"ן: "...כי הוצאת הדברים אל הפועל יקרא אמירה... וקיומם יקרא ראייה". אחר העמדת הבריאה על מכונה, הקב"ה מעמיד אותה באופן שהיא יכולה להתקיים ללא הפרעה, על ידי האות ו' שבימין העין, האות המבטאת את הזרימה הטבעית של חיות הבריאה ממקורה אל כל חלקיה; על ידי האות ז' שבשמאל העין, המבטאת את כח המלחמה וההגנה של הבריאה מפני הקמים עליה; ועל ידי הקו התחתון של העין, השומרת את הבריאה מנפילה למטה.

ה'עין' של הקב"ה, ראייתו את הבריאה, היא המקיימת אותה על כל חלקיה [וע"ע להלן בתגין אות ע']. ראיית האדם והחי היא רק 'דוגמא של מעלה' מעין הראייה הזאת, אך גם היא מהתהליך המבוטא באות ע', כי בתוך הבריאה האדם רואה את הגילויים המתגלים בה ומפנים אותם אל נפשו.

פא

כח המחשבה הוא בלתי מוגבל. המחשבה משוטטת ללא הגבלה, ורק ביטויה, הדיבור, מגביל אותה כאומר לה "עד פה תבואי" [וראה איוב לח יא: "ואומר עד פה תבוא ולא תוסיף ופא ישית בגאון גליך", פ"א באלף!].

הבריאה כולה היא מחשבה: "מה גדלו מעשיך ה', מאד עמקו מחשבותיך". 'מחשבתו' של הקב"ה היא הרעיון, הסיבה שהכין שתצא מן הכח אל הפועל בבריאה. הבריאה מורכבת מאין ספור סיבות המיועדות לצאת אל הפועל, חלקי רצון ה' שמחייה ומהווה אותה, והביטוי של הרצון הוא בהגבלתו, ביציאתו אל הפועל בכלי הדיבור – הפה. כח הקיבול שבאות ב' המרכיבה את האות פ' [הקו העליון שהוא ישר כבאות ב'] המקבל את תוכן הרעיון והסיבה בבריאה, כח הפעולה שבאות כ' המרכיבה את האות פ' [הקו התחתון שהוא מתעגל כבאות כ'] המניע את הסיבה כאשר היא מסבבת – מוציאות אל הפועל את ריבוי הסיבות והמגמות המיועדות לצאת אל הפועל בבריאה, [המתבטאות בסמל הריבוי, האות י' שבתוך הפ'], על ידי הגבלתם ותחיתתם – "עד פה תבא" – כדי שיוכלו לצאת אל הפועל גם בבריאה המוגבלת, ולהתגלות כדיבור הפה שבו ברא הקב"ה את הבריאה: "ויאמר אלקים יהי... ויהי...".

צדי

האות צד"י, עקב סמיכותה לאות קו"ף, שגורה בפי כל כ'צדיק'. גם בגמרא [שבת קד.] מצינו: "צד"י כפופה – צדיק כפוף". הצדק הוא היחס המאזן בין הצדדים השונים והמנוגדים בבריאה.

האות צ' מורכבת בצדה הימני מהאות נ', סמל הריבוי [נון – דג, "וידגו לרוב"]. ריבוי של כוחות מנוגדים החיים בצדק, ואשר מעמידים – בצדה השמאלי של האות צ' – את האות ז', סמל המלחמה וההגנה, אשר גם היא אין מטרתה לכלות ולאבד אלא להמשיך את חיות הבריאה על ידי איזון הכוחות מול כוחות הכליון שבה: לכן נוטה חלקה התחתון של הז' לצד ימין, לכיוון תכליתו – הריבוי המתבטא באות נ' שבתוך האות צ'.

קוף

"ויברא אלקים את האדם בצלמו" [בראשית א כז]. לא רק דמותו של האדם היא כביכול כדמות קונו ב"ה, אלא גם תכונותיו ופעולותיו: כוחות פעולתו ותנועתו הם בדמות קונו, ופעולותיו הם העתקה וחקיקו, כקוף לגבי אדם – של פעולות יוצרו ב"ה [וראה למעלה באות ע'].

שתי צורות של חיקוי ישנן. החיקוי הראשון הוא החיקוי של צורת הפעולה במהותה ובתוכנה, "מה הוא רחום אף אתה רחום" וכיוצא. זוהי הפעולה הנעשית לצורך דימוי הצורה ליצורה, לא רק בצלמה אלא גם בפעולותיה, והיא מגדילה ומפרסמת בתוך הבריאה עצמה את כבוד ה' שמתגלה בפעולותיו המועתקות; ה"אתה רחום" מגלה את ה"הוא רחום". החיקוי השני הוא הפעולה שבצורתה החיצונית היא כדמות פעולותיו ית"ש, אך בפנימיותה היא חסרת תוכן רוחני, כמעשה קוף בעלמא.

מהות החיקוי, שהוא העתקת המעשה המועתק כצורתו, מתגלה בימין האות ק' על ידי צורת האות כ', כח הפעולה והתנועה. אך מעשה המועתק בצורתו מוכרח להיות ממש כדוגמא של מעלה, ולפי שאצלו ית"ש הכל טוב גמור – הרי לא היה ניתן בעולם כח לפעול פעולת רע. לצורך הבחירה נתן הקב"ה בכח האדם לפעול אף פעולה שמנותקת מעצם מהותה החיקויית, ובכוחה לרדת אף לשאול תחתית, וכמו כן בכוחה לרדת לעמקי מצולות כדי להעלות משם אף את הרע ולהחזירו לטוב: זוהי רגל האות ק', הנפרדת מעצמה כהפרדות הפעולה ממקור העתקה, והיא יורדת אף למטה מהשורה.

ריש

אחר שהפעולות הועתקו ממקורם באות ק', הן נבנות מחדש במקום העתקן, **מראשיתם** [ריש כתרגום 'ראש'], בהיותן במקומן מגלות את כבוד ה'. הפעולות המועתקות בנויות בצורת האות ר': הן אינן נדמות ממש למקור המועתק שהוא פעולותיו ית"ש, ואינן מגלות את כבודו כמו הכבוד המתגלה בעצם השגת פעולותיו, אלא הן נראות רק כמועתקות ומתורגמות [כאות ריש שהיא רק התרגום

האותיות התגין והנקודות

הארמי של 'ראש' ממקורן. הן בנויות על ידי משיכת קו עליון בעובי הקולמוס, המגן על המעתיק מפני התדמות קרובה מדי למועתק באופן שאין בכחו לסבול אותה. והוא ממשיך את הבנין גם למטה על ידי הקו העומד בימין הריש.

האות ר' פונה לשמאל, לעתים היא מפנה עורף למקור שממנו הועתקה, ואינה מתדמה אל פעולותיו ית"ש. אז הר' מרמזת על הרשע, המפנה עורף לשורש הטוב. אבל גם הרע הזה סופו לחזור לטוב: "טוב מאד זה יצר הרע" [בראשית רבה ט].

שין

הבריאה פועלת ומתנהלת על כוחותיה ותכונותיה, והיא כוללת את התכונות כולן, מהתחתית ביותר נמוכה המבוטאת בבסיס האות ש', שממנו עולות שלושת הצורות המתגלות בבריאה: היו"ד, יסוד הריבוי היוצא מהאחדות; הוי"ו, הממשיכה את חיות הנבראים לפרטים המרובים; והזי"ן הלוחמת ומגינה על הבריאה.

החלקים הפחותים של הבריאה, כשהם כבר עצמאיים ומתנהלים כסדרם, הם כמו שן: מחד אוכלת ומעכלת את התכנים שהיא מקבלת, וכך מתקיימים הפרטים בבריאה, אך מאידך היא גם מזיקה: "מבעה זה השן".

תיז

סדר האותיות הוא מהלכו של הגילוי האלוקי בבריאה, מהגילוי הפנימי ביותר באות א', הגילוי הבלתי מוגבל ההולך ומתגבל, עד האות ת', שהיא הרושם החיצוני, התיז של גילויי הקשר המתמיד בין הצורה הפנימית של ההויה והצורה החיצונית שלה, שהחלו באות ד' שסימלה את פתיחת הדלת של הנבראים לדלות מההשגות העליונות שלמעלה מן הבריאה. לכך האות ת' מורכבת בצדה הימני מהאות ד'.

האותיות התגין והנקודות

רושם חיצוני מטבעו אינו עומד בדרגה קבועה. לעתים ניכר שהוא מורה על גילוי פנימי [ת' דגושה], ולעתים הוא ניכר בחיצוניותו בלבד ואין הוא מגלה כל כך על פנימיותו [ת' רפויה].

בצדה השמאלי האות ת' מתעבה: הכוחות שבתוך הבריאה מתעבים בחומריותם ומתעוותים, ואף על פי כן – סופן של אותיות התורה נעוץ בתחילתן, וסופם של העיוותים לחזור ולהתגלות כבמקורם – האות א' שהיא ראש לגילויי כבודו ית"ש [ראה בהוספות].

מנצפ"ך

הגילויים שמתגלים בבריאה ומבוטאים באותיות הם תכונות שונות המקבלות את צורתיהם בכלים המוגבלים של הבריאה, אך הרעיונות מצד עצמם הם בלתי מוגבלים. לעתים בתוך הבריאה עצמה מתגלות התכונות האלו בעצמותן, בצורתן העצמית טרם התגבלותן. אלו הן האותיות הסופיות, שאינן מתגלות בצורה כפופה אלא פשוטה; אין להן צורה המגבילה אותן. הן מגלות את אותם הגילויים שגילו באותיותיהן הכפופות – אך הפעם בשורשן ובעצמותן. כ"ף פשוטה – כח התנועה; נו"ן פשוטה – כח ריבוי הפרטים; פ"א פשוטה – כח הדיבור; צד"י פשוטה – בעוד הצד"י הכפופה מבטאת את הצדק היחסי המכריע בין הצדדים, הרי הצד"י הפשוטה מבטאת את הצדק במקורו – בהסתכלות עליונה שמצדה אין צדדים חלוקים כלל, וצדקתו של זה היא גם צדקתו של רעהו.

"מ"ם סתומה – מאמר סתום" [שבת קד.]. המאמר הסתום הוא הגילוי הנעלה והנעלם יותר, שהמאמר הפתוח המבוטא במ"ם הפתוחה הוא רק חיצוניותו.

בסופו של כל גילוי מוגבל מתגלה התוכן הפנימי המחייהו. לכן דווקא "צופים אמרו" [שבת שם], כי דווקא הצופים בראשית דבר את אחריתו הם שראו כבר באותיות הכפופות את סופן, את אותיות מנצפ"ך המגלות את כוחן בשורשו.

התגין

בשונה מהאותיות שהן הגילויים שבתוך הבריאה החומרית, התגין מבטאים את הגילוי הפנימי של הבריאה בצדו האחורי והמתורגם [כמו המילה 'תג' שהיא בלשון ארמית], את הקשר בינו לבין הבריאה המוגבלת, ואת רצונם של הנבראים להתעלות אל מה שמעל לגבול, שהוא המבוטא בתגין: ה'הזדקפות' של האותיות הגבוליות אל מה שלמעלה מהן. התגין מגלים את הקשר הישיר שבין חלקים מסוימים בבריאה הגבולית ובין צורתה הפנימית הבלתי גבולית, קשר שבא לידי ביטוי בין השאר בכך שבבריאה הגבולית עצמה, באותיות עצמם, מתגלים גילויים שמקומם בתפיסה הפנימית שלמעלה ממנה, כגון כוחות שונים זה מזה שהרכבתם תתכן רק בתפיסה הפנימית העל-גבולית שבה כל הפירודים מאוחדים, וכיו"ב.

זוהי אף משמעותם של המילים "שעטנ"ז ג"ץ" סימנם של האותיות הצריכות תגין; הגץ, הזיק, שיוצא מהשעטנז – העירוב ["צמר ופשתים יחדיו"] של הבריאה החומרית עם תוכנה הפנימי.

התגין הם אפוא הגילוי האלוקי שבצורתה הפנימית של הבריאה, שמתגלה בקשר הישיר שלו עם הבריאה החומרית רק לעתים – באותיות שעטנ"ז ג"ץ.

לעתיד לבא יתגלה לעין כל הגילוי של התגין, וכבר בעולם הזה ישנה ראייה כזאת, צפיה למרחוק אל עבר התגין, על ידי יחיד עולם כרבי עקיבא שדרש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות [מנחות כט:]. מדה זו היא מדת רבי עקיבא, הצופה ורואה כבר בהתקיימות נבואת אוריה את נבואת זכריה; ביציאת שועל מבית קדשי הקדשים את חזון "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים" [סוף מכות].

התגין נקראים בלשון הגמרא 'זיונין': "אמר רבא, שבעה אותיות צריכות שלשה שלשה זיונין, ואלו הן שעטנ"ז ג"ץ" [מנחות שם]. כי התגין הם כלי הזין שמעל לאות השומרים והמגינים עליה מהמפריעים להתגלות הגילוי האלוקי: שעטנ"ז ג"ץ הם אותיות ג"ץ שט"ן ע"ז. הגץ שיוצא ומכלה את השטן העז [עיין במשנה ברורה סימן לו ס"ק טו בשם ספר אגרת הטיול].

ודווקא התכנים המבוטאים באותיות שעטנ"ז ג"ץ הם המתנשאים אל על מהאותיות אל התגין:

גימל

הגמול, ששורשו הוא בהערכה וההשוואה של הצורה הפנימית של הבריאה והצורה החיצונית שלה וההכרעה ביניהם – הוא הנהגה הנמשכת לאורך כל חיי הבריאה, הנהגת השכר והעונש. הנהגה זו מודדת את המעשים כולם בשורשם שמעל לבריאה הגבולית המבוטאת באותיות. היא מתנשאת אל התגין, שם הגימל בוחנת את כל המעשים לצורך מתן הגמול.

מהות פעולת הגמול שייכת ביותר לעצם פעולת התגין: שלושה תגין, שני צדדים והאמצעי המכריע ביניהם. כי לצורך מתן הגמול יש להכריע בין הימין והשמאל, הדין והרחמים. ההכרעה אינה בתוך הבריאה – באותיות, אלא ממעל לה – בתגין.

זין

כח ההזנה והפרנסה של הבריאה וכח הזין והמלחמה של הבריאה מבוטאים שניהם באות ז'. האפשרות ששני כוחות מנוגדים שכאלו יתגלו בגילוי אחד – אין מקומו בתוך הבריאה הגבולית המבוטאת באותיות, אלא בגילוי האלוקי הפנימי, זה המבוטא בתגין. הגילוי האלוקי שפנימיות הבריאה הוא על-גבולי, וכח הגילוי הזה להחיות ולקיים את הבריאה החיצונית החומרית גם הוא על-גבולי, ובכחו להזין את הבריאה באמצעות שני כוחות מנוגדים ככח ההזנה וכח המלחמה. "בעל מלחמות" ומיד "זורע צדקות" בחדא מחתא.

טית

הטי"ת מבטאת הטוב הגנוז, טרם התכללו הפרטים ביו"ד. הטוב הגנוז הזה, שמתגלה כך בגניזתו בתוך הבריאה, הוא רק חיצוניותו של הטוב הכולל את הכל, שמקומו האמיתי הוא בגילוי האלוקי המתגלה בתגין, ושם הוא מאוחד עם הטוב הגנוז בגילוי בבריאה; כי הרי הגבולים והפירודים אינם קיימים בתפיסה העליונה

האותיות התגין והנקודות

הזאת. כדי לפעול את הטוב מוכרח הטוב העליון ללחום בכל הצדדים, בימין ובשמאל ובאמצע [-צורת התגין], כדי להוציא אל הפועל את הטוב הגנוז.

נון

הנו"ן היא כח המלחמה וההזנה שבאות ז', כשהוא בא בכדי להמשיך חיות לפרטים המרובים [הדגים, "נוני ימא", כדוגמא], שלא ייבלעו בשטפו של הכלל הגדול [הים כדוגמא]. האות נ' ממשיכה את החיים מהגילוי הכללי הנשגב המבוטא בתגין שמעל לבריאה החומרית המוגבלת, אל פרטי הבריאה המבוטאים באות נ' עצמה.

עין

העי"ן מבטאת את ראיית הקב"ה את הבריאה לקיומה, ואת ראיית האדם המסתעפת ממנה, המביאתו לגלות את כבוד ה' בנפשו פנימה. הקשר בין הראיות הוא המבוטא באות ע' המתויגת: הע' עצמה היא ראיית האדם המוגבלת, והתגין שמעליה הם המגלים את ראיית ה', שהיא הראיה הכוללת שמכוחה יונקת ראיית האדם הפרטנית את כוחה.

צדי

הצד"י היא הצדק שבין הצדדים בבריאה. הצד"י הכפופה היא הצדק שהוא הכרעה בין הצדדים היחסיים, והצד"י הפשוטה היא תכונת הצדק בשרשו: התפיסה כי הצדדים כולם הם מאוחדים ואין בהם חילוק כלל, ונמצא שצדקתו של זה היא גם צדקתו של זולתו. הקשר בין שני סוגי הצדק מבוטא בתגין שמעל האות צ', קישור התפיסה המבוטאת בעיקר באות – הצדק היחסי, עם התפיסה שמקומה בעולם המבוטא בתגין – הצדק השורשי.

שין

הש"ן היא הפעולה הכוללת של הבריאה, המורכבת מהיו"ד – שורש הריבוי המספרי שמגיע מהמקור הנעלם, הוי"ו – ההמשכות של החיות מהיו"ד לבריאה כולה, והז"ן – כח ההגנה וההזנה של הבריאה. ההרכבה של הכוחות הללו והיחסיות העדינה שביניהם יכולה להשמר רק על ידי העובדה שמקור כולם הוא בגילוי האלוהי שבפנימיות הבריאה, זה המבוטא בתגין, שמצדו אין שום הגבלה. כך יכולים הכוחות הללו לפעול כשהם ממוזגים בבריאה אחת.

הנקודות

הן האותיות והתגין והן הנקודות עוסקים בגילוי האלוהי המתגלה בבריאה בצורתה הפנימית ובצורתה החיצונית החומרית, בתהליך 'ירידתו' והתגלמותו בחומר. אלא שהאותיות והתגין מתארות את התהליך הזה ממבטם של הנבראים שבתוך הבריאה החומרית, ואילו הנקודות מתארות את התהליך מצד הגילוי האלוהי עצמו.

הגילוי האלוהי סוקר את הבריאה בסקירה אחת. מצדו כל כוחות הבריאה פועלים יחדיו, וכך מתאפשרת יכולת תנועתן, כמו הנקודות המעניקות את אפשרות הגיית האותיות והצטרפותן יחד לכדי מילה שלמה. "לכן האותיות לבד בלא נקודות נקראים בחינת נפש... והנקודות הם בחינת רוח שלהם. כנ"ל שהנקודות באים עם האותיות על ידי הדבור של האדם שהוא בחינת רוח. וכמו שעיקר חיות האדם על ידי בחינת הרוח שבו... כן עיקר חיות תנועות האותיות הם הנקודות, שבלתם אי אפשר להוציא אותיות מהפה" [נפש החיים שער ב פרק טז].

מספר הנקודות [בהתחלקות השוא לנע ונח] הוא עשר, כח הריבוי המספרי של ספרות העשרות האצור בספרות האחדות שהן האיכות [כמו שבארנו באות י']. הנקודות בתכונתן הן כח הריבוי שעל ידו מתרבה הבריאה בריבוי כמותי.

קמץ

הקמץ הוא הקמיצה, הסגירה וההעלם של גילוי כבודו ית"ש – לצורך בריאת הבריאה המוגבלת. מהקמיצה יוצא פתח רחב [כדמות הנקודה 'פתח' שבחלקו העליון של הקמץ] לכל הבריאה הרחבה, שבאמת היא עצמה גילוי גדול ונשגב, כמו הקו הרחב שבראש הקמץ, אך לעינינו היא נראית כנקודה זעירה – הנקודה שבתחתית הקמץ. אות קמוצה מבטאת גילוי שנקמץ לצורך פתיחתו להשגתנו.

פתח

בעוד הקמץ מבטא את הקמיצה לצורך הפתיחה, הרי שהפתח מבטא את הפתיחה עצמה: את פתיחת הגילוי העליון לצורך השגתנו אותו, ואת פתיחת לבנו להשיג את הגילוי.

סגול

אחר שהגילוי נפתח והתרחב, הוא מתפרט: מגילוי אחד כולל הוא מתחלק לפרטים, שכל אחד מהם עומד בתוך הבריאה במקומו הראוי לו. כאן הגילוי כבר נתפס בשכל המשיג את גילוי כבוד ה'. הצורה שבה השכל תופס את הגילוי אינו בקו חלק אלא אחרי התפרטותו בסגול, וצורת התפיסה היא על ידי שני סיבות המולידות את המסקנה, כתמונת הסגול – שתי נקודות שמהם יוצא הנקודה התחתונה, הקרובה יותר אל הנבראים: המסקנה השכלית שהוסקה בדרכי ההגיון המשיג את הגילוי העליון. כשהגילוי מפורט, הרי הוא עשיר: 'סגולת מלכים'.

חיריק

אחר שהתכונות בבריאה התחלקו והתפרטו, הן מתאחדות לנקודה אחת מרכזית אשר תפקידה לפעול את הפעולות בתוך הבריאה: הנקודה מתייצבת מתחת

האותיות התגין והנקודות

לתוכן, האות, ומשם היא מניעה אותה [כעין גלגלים המניעים את המכונה מתחתיה].

שורוק

כח התנועה שבבריאה אינו נשאר מנותק מהבריאה עצמה. הנקודה של החיריק נכנסת לתוך האות, לגילוי שבתוך הבריאה, לאות ו' המבטאת את המשכת החיות מהאחדות של הבריאה לכמותה. כשהבריאה עצמה מקבלת את יכולת התנועה והפעולה – הרי היא מתפשטת לכל חלקיה ופרטיה, כהשלחות הענפים מהגזע: "ואנכי נטעתיך **שורק**" – "זמורות גפן טוב" [ירמיהו ב כא, ורש"י], וכך הכח, הכולל מעתה את כל פרטי הבריאה, מקבץ אף את החלקים הרחוקים ביותר מהנקודה המרכזית שלה: "**אשרקה** להם ואקבצם" [זכריה י ח].

קבוץ

אחרי התפשטות כח התנועה בבריאה מגיע מקומן של השגותיהם של הנבראים בכבוד קונם: הגילויים מתפשטים בבריאה מן השלילה אל החיוב. שלושת הנקודות של הקבוץ, המבטאות את ההתפרטות [כמו בסגול], יוצאות בתחתית האות מצד שמאל הדוחה אל הימין המקרב. הן כוללות ומקבצות את ההשגות כולן, ההשגות החיוביות בכבוד ה' וההשגות השליליות המרחקות ממנו, ומחזירה את כולן לטוב ולימין, אף את הרע. כשהכל חוזר לטוב – כח הדיבור מקבל יכולת לעסוק בתורה ולגלות את כבוד ה': לכך כינויו של הקבוץ הוא מלאפום, מלא-פה, וכדברי הגמרא [ברכות נ.]: "הרחב פיך ואמלאהו – בדברי תורה כתיב".

חולם

ההשגות של הנבראים עולות ומתעלות אל ההשגות העליונות שמקומן מעל לבריאה המוגבלת, כנקודת החולם שהיא מעל האות. השגות שאי אפשר להשיגן

האותיות התגין והנקודות

בתוך מצרי הגוף המוגבל, אלא רק בחלום שהוא בלתי מוגבל, כמראה הנבואה, "בחלום אדבר בו". והציאה ממצרי הגוף המוגבל והחלש היא עצמה ההחלמה של המחשבה, שעתה בכוחה להשיג השגות עליונות יותר.

צירה

השלמת הצורה והתמונה של הבריאה, היא על ידי צירוף הבריאה עצמה וההשגות שמעליה. הצירוף מבוטא בשתי הנקודות – נקודת החיריק המניעה את הבריאה מתחתיה ומתוכה, ונקודת החולם שמעל לבריאה, הניצבות יחד בשורה אחת ויוצרות את תמונת הנקודה 'צירה'.

שוא

הבריאה המוגבלת אינה כדאית לקבל אל תוכה בקביעות את הגילוי האלוהי. ההשגות באות אפוא בצורה ארעית, ככרך, והרושם שהוא מותיר הוא בצורה כהה ופחותה שאינה מבוטאת מספיק, כביטוי השוא הנבלע. הרושם וההברקה של סוף הגילוי כשהוא נתפס קמעה בבריאה המוגבלת – הוא בשוא הנח, ושל תחילת מגעו של הגילוי בבריאה – בשוא הנע. הארעיות של הגילוי הוא מקור השוא והשקר בבריאה, היות ואין הגילוי ניכר בקביעות. אבל ריבויים של הגילויים המבריקים ומבליחים יחזיר גם הוא את השוא והשקר לטוב ולאמת.

האותיות התגין והנקודות

הוספות

לאות א

ארבעת חלקי הספרות [יחידות, עשרות, מאות, אלפים] הם כנגד ארבעת חלקי הלימוד: הידיעה הנעלמת, הנלמדת במחשבה, הנאמרת והנשמעת. המספר אלף [א' סגולה] הוא כנגד הלימוד הנשמע, וזה סוד השייכות בינו לבין האות אלף שמשמעה לימוד ואילוף [ריש מילין].

ראה בגבורות ה' למהר"ל [פרק יט] שהאות א' היא פנימית ונעלמת, ולכן הגייתה נבלעת בתוך הגיית התיבה, ולכך אלף אותיות פלא. ועל פי דרכנו בבאור האותיות המרכיבות את האות אלף, שמוליכות מהתרגום אל הלימוד ואל הביטוי בפה, אפשר לפרש את דברי המהר"ל בכיוון ההפוך: האלף לשיטתו מבטאת את ההעלם, את ההתעלות של הבריאה מצורתה החיצונית והחומרית אל הגילוי הפנימי והנעלם, והתהליך הזה מבוטא באות א' כשהיא הפוכה – פלא; מדיבור הפה אל הלימוד הברור עצמו, וממנו אל הלימוד המתורגם.

ראה עוד בהוספות לאות ב.

לאות ב

הריבוי שבאות ב: ראה במהר"ל [נצח ישראל פרק מה]: "ולכך לא היה אות ראוי לברוא בו את העולם רק הב', מפני שבו הברכה, כי בבריאת העולם ריבוי מינים הם בעולם וזהו הברכה, ולכך התחיל הבריאה בב' שבו ריבוי וברכה, ואילו התורה היא אחת, כל דבריה ומצותיה מקושרים והתורה היא חכמה אחת לגמרי". כלומר: התורה, שהיא ה'מפה' של הבריאה בצורתה הפנימית [כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם", ריש בראשית רבה], היא התפיסה הפנימית של הבריאה, התופסת את כולה כדבר אחד – גילוי כבודו ית"ש; ואילו הבריאה עצמה היא התפיסה החיצונית הרואה בבריאה דבר עצמי וממילא מפורד ומרובה.

האותיות התגין והנקודות

וראה בתפארת ישראל פרק לד: "ואל יקשה לך כי גם העולם ממסדר אחד כמו התורה שהוא יתברך סדר את העולם ובראו... כי הסדר בפני עצמו והבריאה בפני עצמה, והתורה היא סדר המציאות והוא מסדר אחד, אבל עצם הבריאה אינו הסדר".

לאות ג

נראה שהגמול וההגמלות ענינם אחד. כי מהות הגמול הוא ההערכה של שנים זה לעומת זה, ולכן הוא משותף להכרעה ולגמול של מדה-כנגד-מדה, ואף ההערכה וההשווייה של הצורה הפנימית הבלתי-מוגבלת והצורה החיצונית המוגבלת היא על ידי דימויים והשווייתם באופן שגם הבריאה המוגבלת יונקת את חיותה כמו הגילוי הבלתי-מוגבל ממקורם המשותף, ואין הבריאה המוגבלת יונקת מהבלתי-מוגבל עצמו. והייעוד בזה הוא שהבריאה בצורתה החיצונית המוגבלת תערך גם היא כמו הגילוי האלוקי העל-גבולי שהוא קרוב יותר אל הקב"ה ומגלה יותר את כבודו ית"ש.

גי-מל: אפשר באופן אחר שלעתיים הדיבור הוא בעמק [גיא] ואינו יכול להתגלות, ולעתיים הוא במלל [מל], כעין החשמל – "עתיים חשות עתים ממללות" [עפ"י ריש מילין בהברקה].

לאות ד

בריש מילין על השורשים [דד] מבואר שהדלת היא נועלת וגם דולה ושואבת. כח היניקה [מהדד] והדלייה של הנבראים מהמקור האלוקי הוא על ידי המיצוע שבין שתי הכוחות האלו, שעל ידי כך השאיבה היא מאוזנת וברת קיבול.

כבוד ה' יכול להתגלות כבריאה רק על ידי דלותו ועניותו: אפשר באופן אחר, שהדלות אינה התדלדלות הגילוי האלוקי כדי שיסבלוהו הנבראים, אלא דלות ההשגה של הנבראים, הגורמת שכל גילוי אלוקות מתבלט אצלם ביותר וכך ביכולתם לדלותו [עפ"י ר"מ בהברקה].

האותיות התגין והנקודות

בדברי המהר"ל: אף שפשטות לשון המהר"ל עוסקת בהתחלת הבריאה הגשמית בכלל, מ"מ לא יתכן לפרש כן, שהרי הבריאה התחילה כבר באות ב' כמו שהרחיב בכמה מקומות. ועל כרחנו לפרש שכוונתו לריבוי הפרטים שבבריאה, שהוא התפשטות שטחה.

לאות ה

בדומה למה שבארנו במהות האות ה' כתב בדרך החיים למהר"ל [פרק ה משנה א]: "שהה"א יש בה שני דברים, דלי"ת וגם יו"ד, [דל"ת] מורה על התחלת התפשטות הגשמי, והיו"ד מורה שהעולם הזה מקבל מעלה עליונה נבדלת ואין העולם הזה גשמי מכל וכל, ולכך היו"ד היא בתוך הד' והד' מקבל היו"ד ואין היו"ד נוגע, כי אין הדבר שהוא נבדל מעורב עם הגשמי".

לאות ו

הו' **המהפכת עבר לעתיד ועתיד לעבר:** עוד יש לומר שהגילוי של האות ו' שבו כל חלקי הבריאה מתגלים באחדותם, הוא הגילוי שיהיה לעתיד לבא, בעת שיהיה 'למעלה מן הזמן'. היות והגילוי הזה מקומו ב'למעלה מן הזמן' – הרי אינו מוגבל בזמן, והוא יכול להתגלות גם טרם זמנו על ידי האות ו' המשרישה את הגילוי הזה כבר כעת בתוך הבריאה. והכל מתקשר לדברינו בפנים: כיון שהאות ו' מאחדת את כל החלקים, לכן מקומה הן לעת"ל והן בעוה"ז.

לאות ט

הפריטיות: ראה בנתיבות עולם למהר"ל [נתיב התורה פרק א]: "כי עד ט' מספר פרטי שכל אחד מחולק לעצמו, אבל עשרה הוא מספר כללי שהכל הוא אחד מקושר, ולכך היו"ד מורה על מספר עשרה...".

האותיות התגין והנקודות

הטוב הגנוז: וכמו שנתבאר בהוספות לאות א', כי האותיות שערכן המספרי הוא באחדות הם כנגד הידיעה הנעלמת, טרם התגלותה.

לאות י

ראה במהר"ל [נתיב התורה פ"א]: "ולכך היו"ד מורה על מספר עשרה, כי היו"ד היא קטנה עד שאין לחלוק היו"ד לשנים לקטנותה שהיא כמו נקודה אחת, ומורה לך כי עשרה הם מסודרים יחד עד שהם כמו דבר אחד, ולכך גם כן מספר עשרה הוא אחד במספר קטן כי העשרה הם כלל אחד לגמרי. ומורה זה כי העולם מסודר יחד עד שהעולם הוא אחד, כי סדר העולם היא התורה שהיא סדר אחד לגמרי כי התורה היא אחת". וכמו שנתבאר כי אחדות הבריאה [שאליה מחזיר היו"ד את תשעת האותיות הראשונות] הוא הגילוי המתגלה בתורה.

לאות כ

הבריאה העליונה נותנת כח לתחתונה [וכביכול **כופה** עליה להתקיים] בהתחברותם.

לאות ל

הלמד מתנשאת ומתרוממת ללמוד מהגילויים העליונים: ראה במהר"ל [נתיבות עולם, סוף נתיב כח היצר]: "וגם צורת הלמ"ד מורה על הלב, כי הדעת והתבונה שהיא בלב עולה מעלה מאוד וכן הלמ"ד הוא עולה למעלה". ואולי זו כוונתו.

לאות מ

בחלקה העליון של האות מ' ישנו כעין שקע קטן, בין האות כ/ב לאות ו'. על המאמר, הלימוד של הבריאה התחתונה, חופף הגילוי העליון והנשגב מהבריאה.

האותיות התגין והנקודות

לאות ס

האות ס' מבטאת גם את הסגירה והסיבוב של תכני הבריאה לבל יצאו החוצה, ולבל יפלו [ר"מ].

לאות ק

זה לשון הרמ"ק בראש ספרו תומר דבורה: "האדם ראוי שיתדמה לקוננו, ואז יהיה בסוד הצורה העליונה צלם ודמות. שאילו ידומה בגופו ולא בפעולות הרי הוא מכזיב הצורה, ויאמרו עליו צורה נאה ומעשים כעורים..." ואפשר שכוונתו כמו שבארנו, וכוונתו ב"פעולות" לחיקוי הפעולה עם תוכנה הפנימי.

לאות ש

לכן באות ש' נמצא גם שקר וגם השלמות, כי השי"ן מבטאת את הבריאה הכוללת את הכל, אף את ההפכים [ר"מ].

לאות ת

תיו: ראה במדרש אותיות דרבי עקיבא.

האות ת' מורכבת בצדה הימני מהאות ד', ובצדה השמאלי מהאות ד' זעירה והפוכה: דלת בתוך דלת, רושם חיצוני ובתוכו רושם פנימי. כי אף הגילוי האלוקי הנבדל מהבריאה הוא רק רושם של גילוי כבוד ה' הנשגב גם ממנו. נמצא שהרושם החיצוני של הד' החיצונית היא רושם חיצוני שמגלה על הרושם הפנימי: על הגילוי האלוקי שהוא רושם פנימי יותר וקרוב יותר לגילוי כבוד ה' [ר"מ].

בשני מקומות אנו מגלים את ענין נעיצת סוף האותיות בתחילתן, באותיות א-ת:

במלכים א [יד כח] מסופר על מגיני הזהב ששישק מלך מצרים נטל מבית המקדש ורחבעם עשה תחתם מגיני נחושת, "ויהי מדי בא המלך בית ה' ישאום הרצים והשיכום אל תא הרצים". הזהב הוא הנחשב ביותר, והנחושת פחות ממנו. אמנם על ידי שישק ניטלו מביהמ"ק מגיני הזהב, ונאלצו להשתמש במגיני נחושת, אבל סופם של המגינים לחזור לזהב: "תחת הנחושת אביא זהב" [ישעיהו ס יז], על ידי השבתם של המגינים אל התא, המרמז על החזרה מהאות ת' האחרונה לאות א' הראשונה, רמז לחידוש הימים כקדם [ר"מ].

"את ה' אלקיך תירא" – לרבות תלמידי חכמים. היראה המקורית והפנימית היא יראת ה', ויראת תלמידי חכמים היא היראה החיצונית, הרושם החיצוני של יראת ה', כי ע"י יראת ה' יראים גם מעבדיו הדבוקים בו. זאת למדנו מהמילה את: איחוד האל"ף והתי"ו [עפ"י ר"מ]. [ואפשר שלכך לא עמד על סוד זה שמעון העמסוני, שדרש כל אתין שבתורה ופירש בפסוק זה, כיון שחלקו בתורה היה בדרשה מעצם התיבה 'את', ואילו כאן סוד הדרשה אינו במילה עצמה אלא באותיות א' ת' המרכיבות אותה, וזה היה חלקו של רבי עקיבא הדורש כתרי אותיות. ראה בהוספות לתגין].

למנצפ"ך

בסופו של כל גילוי מוגבל מתגלה התוכן הפנימי המחייהו: ראה בריש מילין בהברקה שבאר שהוא מעין ענין לידת המשיח ביום חורבן בית המקדש. ומבואר בזה כי מהות מצב הגאולה הוא התוכן הפנימי של בית המקדש בבנינו, ולכן בסופו של בית המקדש התגלתה סיבת הגאולה.

ותואמים הדברים עם דברי המהר"ל בגור אריה [שמות ג יח], שהביא את פרקי דרבי אליעזר [פרק מז] שכתב שישראל נגאלים בפ"א שהוא מאותיות מנצפ"ך שהם כפולים וכולם משמשים גאולה אחת. "ונראה לפרש כי כ"ב אותיות אלפא ביתא בהם ברא הקב"ה את העולם כאשר אמר בספר יצירה, ותמצא כי האותיות

האותיות התגין והנקודות

כ"ב, ויש עוד מנצפ"ך שהם יותר גדולים מן כל כ"ב אותיות... והטעם מפני שכולם נקראים פשוטים והמ"ם היא סתומה, שהפשוט והסתום הוא יותר במדריגה, וזהו הטעם שלא ישמשו אלו האותיות רק בסוף התיבה שאין אות אחריו, בעבור מדריגת ועליונות הפשוטים שלא יבוא שום דבר אחריו, וכמו **שכרא העולם ככ"ב אותיות כך ברא ופעל הגאולה באותיות מנצפ"ך**, כי הגאולה יותר עליון במעלה מענין העוה"ז, ולכך הגאולות הם באותיות מנצפ"ך..."

וראה עוד בגבורות ה' [פרק כו] שבאר ענין זה באריכות.

לתגין

אפשר שורש ענין הקשר הישיר בין הגילוי שבפנימיות הבריאה לחלקים מסוימים [שעטנ"ז ג"ץ] בגילוי שבחיצוניותה, המתבטא בתגין, הוא במהות גילויים של התגין עצמם: הרי התגין מבטאים את התוכן הפנימי של הבריאה, שהוא נעדר גבול; עצם ה'גילוי כבוד ה'". מצד הגילוי הזה לא תתכן כלל הגבלה כלשהי, ולכן מצדו גם הבריאה החומרית המוגבלת אינה יכולה להיות מוגבלת, ומוגבלותה היא רק באופן יחסי לגילוי הפנימי העל-גבולי. התפיסה הזאת היא הנותנת את האפשרות שגם בתוך הבריאה החומרית המוגבלת יתגלו גילויים שמקומם בתפיסה העל-גבולית.

צפיה למרחוק אל עבר התגין על ידי יחידי עולם כרבי עקיבא: ראה במה שנתבאר בהוספות לאות ת' על דרשת רבי עקיבא "את ה' אלקיך תירא" – לרבות תלמידי חכמים, שענינה שייכות תחילת האותיות [האות א' העוסקת ביראת ה'] לסופן [האות ת' העוסקת ביראת תלמידי חכמים]. ואפשר שיש לקשר את ענין הצפיה למרחוק אל עבר התגין לענין הצפיה המקיפה את האותיות ומקשרת את תחילתן לסופן.

התגין – זיונין: כמו כן, שומרים התגין על האותיות המבטאות את הבריאה הפחותה והמוגבלת לבל תגבר עליה רוב הטובה של הגילוי הפנימי שבה, ולבל יגבר עליה הייאוש מהניתוק החיצוני בינה לבין הגילוי האלוקי שבצורתה הפנימית.

האותיות והתגין והנקודות

לתגין, אות ג

לצורך בדיקת המעשים בשרשם מוכרחת הגימל להיות מזויינת בתגין שימנעו מהמפריעים בעבודתה.

לתגין, אות ע

עוד אפשר שצורך התג באות ע' הוא לשילוב הכוחות המנוגדים ו-ז [ראה באות ש'].

לשורוק

"אשרקה להם ואקבצם": אפשר שזה סוד הקשר בין השורוק והקבוץ שהגייתן אצלנו זהה.

